

DIMČO DEBELJANOV: LEGENDA O SMILNÉ KRÁLOVNĚ

přeložila Ludmila Kroužilová

Světlé památce prof. Nikolý Georgieva
překlad připisuje s vděkem a úctou
překladaatelka

Mon âme est une Infante...
Albert Samain

I.

...A na tom břehu tam, jenž je jak po vymření,
ježž vlny věčných vod trýzní a laskají,
po věky bez hlesu, starý a opuštěný,
zlověstný kastel sám na věrné strážci bdí.
V zahradách kastelu, kde sny se sní jen plaše,
hoře a bázeň se v jedové rose skví
a v mrtvé vodě všech už dávno mrtvých kašen
patří své dávné sny bezesné stromoví.
Po zdech a klenbami se tichá plíseň snuje,
mech se vpil do sloupů jak neodbytný lem
a žádný světlý mžik tam radost nezvěstuje
a žádný jasný roh nevolá k slavnostem.
Jen občas lehký van jako by zvedl hlavu
a v bolném zachvění zalklého stonu v snu
zaúpí temný žal, žal pro panenskou slávu,
již ovdovělý měl a slávy prostý trůn.

II.

Kdo to jenom zavzlykal
v tichu opuštěných síní?
Tichu zželelo se nyní
jasu, jenž v něm kdysi plál?
Kdo to toužně shlédl s věží,
vztáhl paže k hlubinám,
k moři, jež tu tiše leží,
věrolomnost ukrývá?

V zahradách kdo ztajil dech,
uchýliv se v kouty stinné?
... Luna k svému břehu plyne,
mrtvo, ticho, ani vzdech...

III.

Bolestí se chvěji jako kvítek,
který svírá v prstech jitřní chlad –
zrádná luno, větre, možná víte,
nač se nepřestávám ptát:
poutníci, jež cesta neodolá,
vy, již zříte v nedohlednou dál,
řekněte, zda ke mně opět zvolá
jasným hlasem onen král,
dálný král, jenž zjevil se mi v snění
po tom, kdy mé hoře spánek smyl,
král, jenž přislíbil mi vykoupení,
jenž mi blaho přislíbil,
neskonale blaho v onom kraji,
kde se ozvy dočká každý hlas,
kde jen radost s láskou opěvají
v luzný věčné vesny čas.
S tichým úsměvem se sklonil ke mně,
než však stačil vztáhnout pravici,
žárlivě ho skryly síly temné
ve svém lůně mrazícím.
Zaslechla jsem vlídné zavolání:
Buď mi věrnou! Přijde čas,
kdy se vrátím z širých mořských plání,
k tobě navrátím se zas!

Kde však je? – Já za noci i za dne
hořím, v strašném ohni uhořím,
občas do srdce mi jiskra padne,
potom zahálí je dým –
a jak stoupá k očím, v tmě se mění,
žal se dere z prsou zjitřených
do záludných hlubin ukojení,
kam jej k sobě vábí Hřích.

IV.

„Třetí noc mořskou pláň halí a obestírá
a temné dunění v tmách do skalisek bije,
je příliv, královno, ty bdíš, ty neusínáš
a tvoje zraky žhnou, dým žádosti je kryje.

Přijď ke mně, rozpustí si své těžkoproudé vlasy
na moje kolena – můj dech se do nich vhrouží,
já uspím loutnou svou, nástrojem stříbrohlasým,
tvé hoře z údělu, který si nezasloužíš.

Krajkami větroví v nás nebe zahledí se,
to nebe odvěké, jež majestátem plení –
tvou hvězdu ve výši ponechá skanout tiše
do hlubin tichých vod tichého zapomnění.

Vyslyš mě, královno, tvé páže bolem zmírá,
zhasl tvůj krásný zrak, dým žádosti jej kryje –
třetí noc mořskou pláň halí a obestírá
a temné dunění v tmách do skalisek bije.“

V.

A když pak pozbylo třínoční čekání vládu,
pod tíhou únavy zlomil se bílý stvol,
nastala hodina děsného, černého pádu,
v němž hledá útěchu překypující bol.
Ruměnou nevinnost se vzácným pásem svým sňala,
se skelným pohledem, nesvá tak nyní jde,
nemístně slavnostní bere se, kol ztichlý palác,
v soumravné síně své potupy soumravné.
Žízni a v šeru, jež v kamenném klenboví hasne,
přetéká kalich a mocně ji k sobě zve,
královna roucho své trhá a v plamenech vášně
nečisté netvory svolává k hostině.
Smrdutá havěť se z příšeří přístěnků šine,
jak mouchy nad blaty rojí se kolem ní,
chraptivé výkřiky jitří se krvavým vínem,
do hříchů dorůstá smyslné dychtění.
Smířeně utichá třínoční čekání v hoři,
královna rozdala objetí sta a sta,

v znavených očích jí neklidné zážehy hoří,
nad ní však vítězně stanula sytá Msta.

VI.

Bouře se zběsile vrhla
ven ze svých podvodních úkrytů
a hvězdu po prvním zásvitu
do černých propastí strhla,
nebesa sténají v třesku a ohni...
„Slasti z trav omamných vydala jsem se v plen...“
„Nesmělá královno, usni a zapomeň –
usni a zapomeň!“

Bouře teď ohnivě želí
potupy tvé, tebe samotné,
neslyšíš? zalkaly nezkratně
mohutné vlny v sbor celý,
zalkaly vlastním tvým, bezmezným žalem...
„Slasti z trav omamných vydala jsem se v plen,
tmy skrz mne střetly se vítězně se světlem...“
„Zkroušená královno, usni a zapomeň –
usni a zapomeň!“

Bělostná vlna svou dlaní
černé tvé rozkoše odplaví,
čisté a zjasněné dálavy
odhalí v hodině ranní
tajemné síly tvé bodrosti vítězné...
„Nehledám útěchu, poklid je pouhým snem!“
„Ubohá královno, želím tě: usni a zapomeň –
usni a zapomeň!“

VII.

Ve zpustlém kastelu na výspě skal
zavládl smrtelný žal.
Nesmělá královna den co den v něm
spřádá svůj nesmělý sen.
Zrakem jí prochvívá bezbřehá dál,
nad mořem opar mlh vstal,
mlhami tu a tam probleskne svit –
ztepilé stěžně a příď...

VIII.

Den pozvedl svůj zlatý štít
nad zklidněnými vodami.
To slunce jáásá nad tmami

a proudem slz je dávno smyt
stín hanby v duši utrýzněné...
Nebe se nad dálkami klene
a velí zrakům pohledět:
v pokoji světlém na moři
vlny se jen jen rozhořet –
ó, jaký klid je po hoři,
které se v bouři vyplakalo!

S nevinným smíchem srdce vstalo
a stále čeká na zázrak:
že bílá v dálce na moři
plachta se z modři vynoří
a páže, napínajíc zrak,
zašeptá zvěst tu opatrně...
Královna v roztoužení trne!

IX.

A vskutku – zase už po tři dny v neklidu jitřeném
mizely paprsky, v nichž se jen churavost zračí,
a vskutku – zase se do ní, tak strohé a zkroušené,
poslední, třetí noc zavěsí...

Moře, to mlčí.

Radosti dychtěná, radosti vysněná, kde jen jsi?

Moře, to bezcitně mlčí.

Bezmocné, hedvábné řasy už přemáhá únava,
šerý dým zahalil radostí zjasněné oči,
zoufale kvílejí ptáci, když třetí noc nastává –
před sebou nezřené útesy...

Moře, to mlčí.

Smrti má bezesná, smrti má útěšná, kde jen jsi?

Moře, to bezcitně mlčí.

X.

Mlčí a bílý břeh už černé bahno svírá.
Jen na krok od hříchu, hlubina hříchem dýše,
třetí noc mořskou pláň halí a obestírá
a smilné temnoty srážejí hvězdy z výše.

Ludmila Kroužilová

Lingvistka, básnířka, vysokoškolská pedagožka a překladatelka Ludmila Kroužilová (nar. 14. 2. 1945 v Lánech u Chrudimi) vystudovala češtinu, ruštinu a bulharštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy; v letech 1970–2016 žila v Bulharsku, od sklonku roku 2016 bydlí v Praze. V letech 1970–1974 vedla kulturní oddělení a pracovala jako redaktorka v Československém kulturním a informačním středisku v Sofii, 1975–1979 působila jako externí asistentka češtiny na Sofijské univerzitě sv. Klimenta Ochridského, od roku 1980 až do odchodu do penze pracovala na téže univerzitě jako odborná asistentka na katedře slavistiky. Odborný zájem věnuje především českému jazyku (je autorkou bulharských učebnic češtiny, spoluautorkou velkého česko-bulharského slovníku), překladatelství a česko-bulharským kulturním vztahům, vydala celkem tři básnické sbírky: *Žiznivý archanděl* (1968), *Řeky tekou dál* (1998) a paralelní, zrcadlově uspořádaný česko-bulharský výbor s překlady Dimitra Stefanova *Síl v ranách (Epika srdce)* (2004). Je rovněž autorkou knihy pro děti *Dobré ráno, dobrou noc. Povídaní od svítání do svítání* (2014). Do češtiny překládá bulharskou prózu, drama i poezii (E. Stanev: *Legenda o Sibinovi*, 1977; J. Jovkov: *Borjana*, 1977; A. Strašimirov: *Upír*, 1981; antologie *Most*, 1996; P. Javorov: *V bdění i ve snu*, 1997; C. Marangozov: *Houba neboli Opak opaku*, 2002; *Do příští trávy... Antologie moderní bulharské poezie od A. Dalčeva do 90. let 20. století*, 2019; aj.), z češtiny do bulharštiny překládá prózu a ve spolupráci s rodilými mluvčími i poezii (např. Václava Daňka nebo Josefa Suchého).